

סוכן, רק אז קרא לשלשים הפועלים או יותר, שיבאו לעבד את אדמת החוה. ויכול אני להגיד לכם — אמר אהרנסון— שזה יותר מעשר שנים שלא נעשה שום דבר בנוגע לישוב הארץ בלעדי שאלת פיו וחות דעתו. ולבד עבודתו הקבועה בהנכס— הוסיף האגרונום— עבד אדון ספיר גם עבודות צבוריות אחרות; ישיבות וספרותיות. כל היום היה עסוק בעבודתו הבנקית, ובכילה כששכב הביתה. היה מעיז בכל הנירות של הקניות הישנות שהגישו לו לבקרה, לבקרים אם נכונים הן ואם לאו. לפני הדפוס אחדים— ספר הלאה— נפגשה את

המנוח ביפו. זה היה מיד אחר שמסר לדפוס את ספיר שזה שבועות אחדים אשר יצא לאור— את ספר „הארץ” ונדברנו על אודות ארץ ישראל ועתיקותיה ועל אודות טבעה ויאמר לי: רואה אתה, לספר זה— הארץ— הקדשתי עבודה של שנתיים. בכל לילה עבדתי ארבע שעות, כשהייתי בא הביתה בשמנה הייתי עובד ב„הארץ” עד שתים עשרה וכששכבתי בשתים עשרה, הייתי עובד עד השעה הרביעית. עכשיו רוצה אני לחקדיש עבודה של חמש שנים ולכתוב על אודות המבצע של ארץ ישראל. אני יכל לראות איך שזרים באים וכותבים על אודות ארצנו העתיקה וכתוב: ואתם תכתבו את הארץ.

ואולם, אמר אדון אהרנסון, רבות מחשבות בלב איש וכו'. האדון ספיר חשב מחשבות גדולות, מחשבות יפות ובא המות האכזרי וגזל אותו ממנו, באמצע עבודתו. שלא רק שנחוצה לנו, כי אם כמעט שאין לנו עכשיו האדם המוכשר לגמר את עבודתו שהחלי.

האגרונום אהרנסון שהיה ביפו ביום פטירתו של ספיר, ספר להנאספים את כל פרטי המקרה, ופה נפלה עצבת על הקהל, וברכ קשב הקשיבו לכל מלה שיצאה מפיו. דבריו אלו נגעו עד הלב ורטט עבר בכל הגוף. אחריו נערכה תפלת „אל מלא רחמים” על ידי אחד הנאספים. ואחריו תפלת „ההישכחה” נגיש אל השלחן האדון ישעיהו קרניאל, סגן מנהל הבנק ויספר לפני היוספים את תולדותיו של המנוח. הוא ספר איך שהמנוח נתגדל ונתחנך בחדר וטשם עבר אל הישיבה והיה לאחד הבחורים היותר מצוינים שבישיבה וימלא את כרסו בישיב ופוסקים והיה בקי בספרות התלמודית.

אבל— אמר האדון קרניאל— ליהו ספיר הרגיש באפן אינטליקטיווי את תעודתו בחיים ולא הסתפק בדיעת תלמוד והשפה העברית בלבד ויחל ללמד בשפה עצומה את השפה הערבית ויעש חיל בלמודיו. הוא עבר על תקופת ההוראה שלו בפתח תקוה ויספר עד כמה מסור היה המנוח לעבודתו זו. ואז, רבותי— אמר המספיד— היתה עבודת ההוראה עבודה קשה מאד. אז לא היו להמורה כל אותם מכשירי הלמוד שישנם עכשיו להמורים וכל אותם הספרים הנחוצים. ובכל זאת— הודות למסירותו הגדולה של המנוח לעבודתו— העמיד תלמידים רבים ועובדה היא, עובדה אמיתית, שכל אותם הצעירות והצעירים שהיו תלמידיו ספיר יודעים היטב עברית ודקדוקה ועוד יותר; חובבים את השפה. ומתקופה זו עבר אל תקופת הפקידות אצל יק"א שזכרנו שם על יד השתדלותם של האדונים ד"ר יפה ואיזנכר, וגרובסקי ויאמר: וכחותו פקיד ביק"א נשל עליו המנוח ישוב עבודה קשה, קשה אולי יותר מההוראה. הוא, המנוח, התנגד לתמיכה הנדב בתורה הוא ידע היטב את מחלת הישוב ורצה לרפאה ועמד על עקרין (פרינציפין) ידועים, שצריך להביא סדרים בענין התמיכה. ובשל עקריו אלו וישרותו רכש לו הרבה שונאים.

וככה— הוסיף מר קרניאל— היה גם בנוגע אל הבנק. אמרה היתה לו לספיר, ואמרה זו שגורה היתה חמד בפיו: הכסף היוצא מהקפה מחויב לשוב אליה” הוא שמר את כסף הבנק הנפקד על ידו; כאדם השומר את בכת עינו. וגם בעבודתו בהבנק מצא לו, ספיר, מתנגדים ואויבים בנפש, והכל בשביל ישרותו ונאמנותו הגדולה. כשנתיסד הבנק הישבו האכרים והסוחרים; כי בנק זה הוא „רוד-פרייז” שני ואפשר יהיה לקחת מהבנק כסף ולא להשיב, הרגיש אדון ספיר במחשבתם זו ויברא לו אמרה זו— שהיא באמת נכונה—: הכסף היוצא מהקפה, מחויב לשוב אליה. וזו הסבה שאהדים היו ממתנגדיו.

ועוד סבה אחת ישנה שגרמה להתנגדות של אותם האחרים והיא— חנוכו הארץ-ישראלית. כי עליכם לדעת רבותי, שספיר זה גודל וחונך פה בארץ ובעזרתו העצמית כבין ארבעים ושלוש שנים היה המנוח ולא יצא מנבול הארץ וחוצה.

וכמו שהשתלם, והיה לאדם שלם בכל, בהארץ עצמה, יצא שגם בנו יינק מאותה הדד שהוא ינק ובשום אופן לא רצה לשלחו לאירופה להשתלם, וכמה פעם הפריעה החלטתו זו את מנוחת הבית, כי אשתו רצתה תמיד שבנה יהיה לדוקטור אבל הוא באחת: בני צריך להיות אכר טוב למען יהיה לסופת לאחרים, ובאמת בנו נהיה לאכר ויהיה אחד האכרים היותר טובים שבפתח תקוה.

הספר על אריתו ספיר.

חיפה, י"ג אלול, אהתמיג.

ביום הששי העבר, הגיעה לעירנו השמועה המעציבה על דבר מיתתו הפתאמית של האדון אליהו ספיר— על ידי התלגרמה מהבנק שלנו ביפו לזה שבחיפה. מיד, כבא השמועה, נסגר הבנק לאות אבל. ובמהירות החשמל נודע הדבר לחושבי עירנו היהודים ושמועה זו הרעישת את הלבבות ורפתחיהדים. על פני הכל היה נכה, כי מיתתו הפתאמית של ספיר ניגעת על הלב. בעיני כל אחד ואחד היה אפשר לקרא את המלים: אבדה גדולה נאבדה לנו הארץ-ישראלית, במותו של אליהו ספיר! וחד לחד שאל: מי האדם שיזכר למלא עכשיו את מקומו של הנעדר!

הרגש הרגישו כלם את האבדה הגדולה שנאבדה לנו; אבדה שאינה חוזרת.

וביום הראשון, י"ג אלול, התאספו אחדים טפוטי בני העיר ממכירי המנוח וממכבדיו— על פי הצעתו של האדון נתן קרניאל מנהלו של הבנק פה— ויחלישו להספיד את האדון אליהו ספיר, למחרתו ביום השני.

ולמחרתו, ביום השני, נתפזרו ברחוב ההומנות הללו: אליהו ספיר איננו! היום יערך הספיד על אליהו ספיר ז"ל, שגלקח מאתנו פתאם בדמי ימיו. תקהל העברי בחיפה, מתבקש להשתתף באזכרה של המנוח הגדול, שתהיה חיום, בשעה הרביעית אחר הצהריים, במלון „הרצליה”.

במשמים איש— גבירות ואדונים— מסלתה של חיפה ומשמנה, נאספו למלון „הרצליה” לכבד את זכרו של המנוח אליהו ספיר.

קטן אמנם היה מספר המשתתפים באזכרה זו; אך לעטת גדלו של הישוב היהודי פה וכשים אל לב שאזכרה זו נערכה ביום, בשעה שכמעט כלם, כל תושבי חיפה טרודים בדאגת פרנסה ועסקים; מי בבתי החרשת ומי במסחר— אפשר להסתפק באותו הקהל שהשתתף.

בין המשתתפים היו מסוחריה הנכבדים של חיפה, פקידי היק"א— מי שהיו חבריו של המנוח לפניו בעבודת הישוב— כל פקידי הבנק— חבריו בעבודת הבנק— ועוד. וגם „פנים חדשות” השתתף באזכרה זו והוא האדון נורמן בנטוויטש בנו של האדון בנטוויטש מצביאם של המכבים הקדמונים.

וכשהגיעה השעה היעודה להחל את ההספיד, יצא מתוך הקהל האגרונום הידוע האדון אהרנסון ויגיש אל שלחן-הנואמים, ובעברית צחה, בטבטא מזרחי יפה ומצלצל ובסגנון קצת מליצי— פתח ואמר:

אספה נכבדה! עלי הוטל להספיד היום את המנוח אליהו ספיר אחד מהעובדים היותר מצוינים שנמצאים בתוכנו. ובקיים בולטים תאר לפני הנאספים את ערכה של האבדה הגדולה שאנחנו, הציונים בכלל והארץ-ישראלים בפרט, אבדנו— במותו של ספיר.

האדון אהרנסון העוסק בעניני ישוב ובקי בזה, תאר את ערך עבודתו של המנוח בעניני הישוב. ויספר איך שאותו ספיר הירושלמי נהיה לפקיד של יק"א בהחזה סגירה ואיך שאדם זה סבל וסכן את נפשו עד שעלח בידו להסיר את כל המכשולים ולישר את כל החכוכים והסכסוכים שהיו לה, להחנה, סגירה. ורק אז כשהכל היה

ולסוף אמר אדון קרניאל: תורה אהת ישנה לנו ללמוד
מספיר, והיא, ישאנהנו צריכים חמיד לקחת לנו למופת,
בכל ענפי עבודתנו, את אליהו ספיר.

המורים בבתי הספר, יקחו להם למופת, את ספיר
המורה, המסור בכל רטיח איבריו ושטיח גידיו להתוראה;
פקידי יקיא, את ספיר פקיד היקיא בנאמנותו הגדולה
להישוב ובמסירותו לו, ופקידי הבנק, יקחו למופת את
ספיר המנהל השומר הנאמן של הקפה.

וכשגמר את דבריו הציע אחד הנאספים לקבץ כסף
ליער-הרצל ולטעת עצים על שמו של המנוח. ההצעה
נתקבלה ובהישתדלותם של האדונים נתן קיזרמאן וא. סלנט
נקבץ כמאה פרנקים ליער הרצל על שם המנוח אליהו ספיר.
גם תלגרסת נחומים נשלחה לאלמנת המנוח

וזה נוסחה:

להנכרת ספיר, יפו.

הקהל העברי בחיפה, הספיד את המנוח
הגדול ומכיע בזה את השתתפותו בצערכם העמוק.
הבוחר בציון ינחמכם. קיזרמאן.

כך הספידו את ספיר בחיפה.

א. הרדוף.